

ETİK, GÜVENLİK VE TOPLUM

ETİK

ETİK: Bireylerin ahlaklı ve erdemli bir hayat yaşayabilmesi için hangi davranışlarının doğru, hangilerinin yanlış olduğunu araştıran felsefe dalına **etik** denir.

ETİK DEĞERLER: Bir konuya ya da belirli bir meslek dalına özgü etik davranışların tamamına **etik değerler** denir.

BİLİŞİM ETİĞİ: Bilişim teknolojilerinin ve İnternet'in kullanımı sırasında uyulması gereken kuralları tanımlayan ilkelere **bilişim etiği** denir. Bu ilkelerin temel amacı, bilişim teknolojileri ve İnternet'i kullanan bireylerin yanlış bir davranış sergilemesine engel olarak onları güvence altına almaktır.

FİKRİ MÜLKİYET

Kişinin kendi zihni tarafından ürettiği, düşünö çalışması sonunda ortaya konulan yazın ve bilim ürünleri üzerindeki sahipliğe **fikri mülkiyet** denir. Fikrî mülkiyet denince karşımıza hukuki ve etik boyutlar çıkmaktadır. Bunun sonucunda **te lif hakkı, patent, şifreleme** gibi kavramlar çıkmıştır.

TELİF HAKKI: Bir yazın, bilim ya da sanat yapıtını yaratan kişinin, bu yapıtla ilgili haklarının tümüne **te lif hakkı** denir.

Creative Commons (CC)

Telif hakları konusunda esneklik sağlamayı amaçlayan, eser sahibinin haklarını koruyarak, eserlerin paylaşımını kolaylaştırıcı modeller sunan, **kâr amacı gütmeyen bir organizasyondur.** Bu organizasyona dâhil olan eserler, kaynağı belirtmek ön şartıyla belirli kısıtlamalar göz önünde bulundurulurularak kullanılabilir.

Koşullar

Attribution - Atıf: Eserin ilk sahibinin belirtilmesi koşulu. Bu koşulu barındıran lisansa sahip eserlerde, eseri yaratan ilk kişinin mutlaka belirtilmesi gerekiyor.

Share Alike - Aynı Lisansla Paylaş: Lisans modelinin korunması koşulu. Bu koşula sahip eserlerin türetilmesi veya yeniden yayınlanması ancak onu barındıran yeni eserin de aynı lisansa sahip olması şartıyla gerçekleşebilir.

Non-Commercial - Ticari Olmayan: Eserin ticari amaçlı kullanılmaması koşulu. Bu koşulu şart koşan eserlerin türevlerinin veya orijinallerinin sadece ticari olmayan ürünlerde kullanılması mümkün (Ticari amaçlı kullanmak için eser sahibine başvurmak mümkün.).

No Derivate Works - Türetilemez: Eserin türevinin yaratılmaması koşulu. Bu koşulu içeren lisanslı eserlerin türevlerinin yapılmasına izin verilmemektedir eğer isteniyorsa sadece olduğu gibi kullanılması gerekir.

YAZILIM ÇEŞİTLERİ

Bilişim dünyasında yazılımları lisanslarına göre, **özgür yazılımlar** ve **ticari yazılımlar** olmak üzere ikiye ayırabiliriz.

Özgür Yazılımlar: Özgür yazılım dünyasına ait GPL'ye (General Public Licence - Genel Kamu Lisansı) Sahip yazılımlar ücretsiz olarak (ya da özelleştirilmiş versiyonları düşük ücretlerle) kullanılabilirler.

Ticari Yazılımlar: Ticari faaliyet gösteren firmaların ürettiği yazılımların lisansları çoğunlukla yüksek bedeller karşılığında alınabilmektedir.

ALAN ADI UZANTILARI

- .com** ya da **.net** alan adı uzantısına sahip İnternet siteleri ticari amaçlı sitelerdir.
- .gov**: Devlet kurumlarının resmî sitelerinin uzantısıdır.
- .org**: Ticari amacı olmayan vakıf, dernek ve organizasyonların kullandığı uzantıdır.
- .edu**: Üniversite ve akademik kuruluşların siteleri için kullanılır.
- .k12**: Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise gibi eğitim kurumlarına ait uzantıdır.

Adresler incelendiğinde,

Bu adresin Türkiye Cumhuriyeti'ne (.tr) ait bir devlet/hükümet (.gov) sitesi olduğu görülebilir.

Bu adresin de Türkiye Cumhuriyeti'nde (.tr) faaliyet gösteren bir vakıf ya da derneğe (.org) ait olduğu anlaşılabilir.

İnternet Etiği

İnternet ortamında uyulması gereken etik kurallar aşağıda verilmiştir:

- Bize yapılmasından hoşlanmadığımız davranışları başkalarına yapmaktan kaçınmalıyız.
- Bir durum karşısında İnternet'te nasıl davranmamız gerektiği konusunda kararsız kaldığımız zaman gerçek hayatta böyle bir durum karşısında nasıl davranıyorsak öyle davranmalıyız.
- İnternet'te karşılaştığımız ancak yüzünü görmediğimiz, sesini duymadığımız kişilere saygı kuralları çerçevesinde davranmalıyız.
- İnternet sadece belirli bir ırkın, topluluğun ya da ülkenin tekelinde değildir. Tüm dünyadan pek çok farklı kültür ve inanca sahip insan İnternet ortamında varlık göstermektedir. İnternet'i kullanırken her kültüre ve inanca saygılı olmak, yanlış anlaşılabilecek davranışlardan kaçınmak gerektiği unutulmamalıdır.
- İnternet'i yeni kullanmaya başlayan kişilerin yapacağı yanlış davranışlara karşı onlara anlayış gösterip yardımcı olmaya çalışmak ve yol göstermek gerektiği de unutulmamalıdır.

İnternet Etiği

- Özellikle sosyal medya, sohbet ve forum alanlarındaki kişiler ile ağız dalaşı yapmaktan kaçınmalı, başka insanları rahatsız etmeden yazışmaya özen göstermeliyiz. Ayrıca, sürekli olarak büyük harfler ile yazışmanın İnternet ortamında bağırarak anlamına geldiği unutulmamalıdır.
- İnsanların özel hayatına karşı saygı göstererek kişilerin sırlarının İnternet ortamında paylaşılmamasına dikkat edilmesi gerektiği unutulmamalıdır.
- İnternet'te kaba ve küfürlü bir dil kullanımından kaçınarak gerçek hayatta karşıımızdaki insanlara söyleyemeyeceğimiz ya da yazamayacağımız bir dil kullanmamalıyız.
- İnternet'i başkalarına zarar vermek ya da yasa dışı amaçlar için kullanmamalı ve başkalarının da bu amaçla kullanılmasına izin vermemeliyiz.
- İnternet ortamında insanların kişilik haklarına özen göstererek onların paylaştığı bilginin izinsiz kullanımından kaçınmamız gerektiği de unutulmamalıdır.